

(Iš)gyvenimas Lietuvoje: prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių patirtis

Jolanta Aleknevičienė

ETNINIŲ TYRIMŲ INSTITUTAS, LIETUVOS SOCIALINIŲ TYRIMŲ CENTRAS, VILNIUS

STRATEGINIŲ TYRIMŲ CENTRAS, GENEROLO JONO ŽEMAIČIO LIETUVOS KARO AKADEMIJA, VILNIUS

SANTRAUKA: Straipsnyje nagrinėjama prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių patirtis Lietuvoje. Pristatomas atliktas kokybinis tyrimas, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti, kokią patirtį išgyvena prieglobsčio ieškantys ir prieglobstį gavę užsieniečiai būdami Lietuvos prieglobsčio sistemos dalis, kaip jie įprasmina savo patirtį ir kaip ši patirtis lemia jų integraciją. Tyrimo rezultatai buvo apdoroti ir išanalizuoti pagal interpretacinės fenomenologinės analizės principus. Straipsnyje prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių patirtis Lietuvos prieglobsčio sistemoje nagrinėjama šiais aspektais: aptariama prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių gyvenimo Lietuvoje pradžia ir patirtis Užsieniečių registracijos centre Pabradėje ir šios patirties vertinimas; analizuojama informantų patirtis, įgyta pirmajame (Rukloje) ir antrajame (įvairiose savivaldybėse) integracijos etapuose, ir jos įprasminimas; nagrinėjama tyrimo dalyvių patirtis Lietuvoje integracijos požiūriu. Straipsnio pabaigoje konstatuojama, kad prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių gyvenimas yra labai priklausomas nuo prieglobsčio sistemos institucijų ir stigmatizuotas, o patirti išgyvenimai gali būti įvardijami kaip „išvirkščioji“ socialinio kapitalo pusė: izoliacija, galimybių ribojimas, socialinė atskirtis. Teigiama, kad Lietuvoje prieglobsčio ieškantiems ir prieglobstį gavusiems užsieniečiams tenka nevisaverčio, nenaudingo, nepageidaujamo pašaliečio, turinčio ribotas teises, įkalinto (psichologiškai ir geografiškai) ir priklausomo žmogaus gyvenimas, ir tokia patirtis nėra palanki sėkmingai integracijai.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: INTEGRACIJA, INTERPRETACINĖ FENOMENOLOGINĖ ANALIZĖ, PATYRIMAS, PRIEGLBOSČIO IEŠKANTYS IR PRIEGLBSTĮ GAVĘ UŽSIENIEČIAI.

Įvadas

2011 m. pasaulyje buvo 42,5 mln. žmonių, kurie buvo arba pabėgėliai (15,2 mln.), arba šalies viduje perkelti asmenys (26,4 mln.), arba prieglobsčio prašytojai (895 000). Kaip skelbiama Jungtinių Tautų Vyriausiojo pabėgėlių komisaro (toliau – JTVPK) Pasaulinių tendencijų ataskaitoje, daugiausia žmonių pabėga iš Afganistano, Irako, Somalio, Sudano ir Kongo. Dauguma prieglobsčio ieškančių žmonių persikelia į kaimynines šalis. Didžiausios pabėgėlių bendruomenės yra Pakistane, Irane, Kenijoje ir Čade. Tarp pramoninių valstybių, priimančių pabėgėlius, pirmauja Vokietija (United Nations High Commissioner for Refugees Global Trends 2011). Lietuva 1997 m. įsipareigojo teikti prieglobstį užsieniečiams, kurie paliko savo šalį dėl karo, persekiojimo ar šturkščių žmogaus teisių pažeidimų. Lietuva daugiausiai iš Baltijos šalių gauna prašymų suteikti prieglobstį. Nuo 1997 m. iki 2013 m. kovo mėn. pradžios Lietuvoje pabėgėlio

statusas buvo suteiktas 161 užsieniečiui, papildoma apsauga – 3 529 asmenims. Atsisakyta suteikti prieglobstį 1 789 asmenims, 1 626 užsieniečiams prašymo dėl prieglobsčio suteikimo nagrinėjimas buvo nutrauktas (Bartkevičienė 2012; Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2011; 2012; 2013 01; 2013 02). Prašymų suteikti prieglobstį Lietuvoje kasmet gaunama vis daugiau. Taip pat didėja ir prieglobsčio ieškančių žmonių kilmės šalių skaičius, kartu kyla naujų iššūkių Lietuvos visuomenei ir prieglobsčio sistemai, kuri turi būti jautri specifiniams pabėgėlių poreikiams.

Globalioje viešojoje erdvėje pabėgėlis vaizduojamas kaip pavargęs, liūdnas, netekęs vilties, besikilnojantis iš vienos vietos į kitą (Barmaki 2009: 251). Kai kurie autoriai pabėgėlius vadina karų, genocidų, politinio persekiojimo išdava (Moore ir Shellman 2007: 812). Lietuvoje taip pat esama negatyvios nuostatos pabėgėlių atžvilgiu. 2012 m. Lietuvos gyventojų apklausoje buvo teiraujamasi, kaip per pastaruosius penkerius metus pasikeitė jų požiūris į pabėgėlius. Apie 40 proc. apklaustųjų teigė, kad jų požiūris pablogėjo, beveik tiek pat respondentų nepateikė jokie atsakymo ir tik kiek mažiau nei penktadalis pasakė, kad jų požiūris pagerėjo. Apie trečdalis Lietuvos gyventojų nenorėtų gyventi pabėgėlių kaimynystėje, kartu dirbti nenorėtų apie 16 proc. Taigi tik nedidelė dalis Lietuvos visuomenės išreiškė pozityvias nuostatas pabėgėlių atžvilgiu (Visuomenės nuostatos Lietuvoje gyvenančių etninių ir į Lietuvą atvykstančių imigrantų atžvilgiu 2012 m.). Lietuvoje jau yra atlikta nemaža tyrimų ir darbų (Žydžiūnaitė 2012; Bartkevičienė ir Raudeliūnaitė 2012; Bartušienė 2011; Prieglobsčio sistema Lietuvoje: situacija ir problematika 2010; Pabėgėlių įvaizdis respublikinėje ir regioninėje spaudoje 2009; Reprezentatyvus sociologinis visuomenės nuomonės apie pabėgėlius tyrimas 2009; Sociologinis prieglobstį gavusių užsieniečių nuomonės tyrimas 2009; Žibas 2008; Užkurienė 2008; Valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai efektyvumo įvertinimas 2007; Zaleckienė ir Banevičienė 2004), kuriuose nagrinėjamos pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria tiek priimančioji šalis, t. y. Lietuvos visuomenė, specialistai, dirbantys prieglobsčio suteikimo srityje, tiek užsieniečiai, ieškantys prieglobsčio Lietuvoje. Akivaizdu, kad padėtis Lietuvos prieglobsčio sistemoje keičiasi lėtai: „2013 m. kovo 18 d. JTVPK atstovė Baltijos ir Šiaurės šalims Phiri išreiškė susirūpinimą dėl pastaruoju metu ypač pablogėjusių materialinių sąlygų Pabradėje esančiame Užsieniečių registracijos centre“ (toliau – URC) (Ministras D. A. Barakauskas susitiko su JTVPK atstove Baltijos ir Šiaurės šalims P. P. Phiri 2013).

Siekiant nustatyti prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių problemų prigimtį ir gylį, 2012 m. lapkričio mėn. – 2013 m. sausio mėn. atlik-

tas kokybinis tyrimas¹ – 32 pusiau struktūruoti interviu². Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ką išgyvena prieglobsčio ieškantys ir prieglobstį gavę užsieniečiai, būdami Lietuvos prieglobsčio sistemos dalis, kaip jie įprasmina savo patirtį ir kaip ši patirtis lemia jų integraciją.

Tyrimo dalyvių gyvenimą Lietuvos prieglobsčio sistema dalija į tris etapus. Pirmasis vyksta Pabradėje Užsieniečių registracijos centre, kuriame prieglobsčio ieškantiems žmonėms suteikiamas arba nesuteikiamas statusas. Antrajame etape asmenys, kuriems suteikiamas statusas, yra perkeltami gyventi į Ruklos Pabėgėlių priėmimo centrą – tai kartu pirmasis socialinės integracijos etapas. Trečiajame prieglobstį gavę užsieniečiai persikelia gyventi į savivaldybių teritorijas (tai – antrasis socialinės integracijos etapas). Tyrimo metu buvo surinkti 32 prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių pasakojimai. Buvo laikomasi prielaidos, kad integracijos procesui yra reikšminga asmens patirtis nuo pat atvykimo į Lietuvą. Tyrimas atliktas remiantis fenomenologine tradicija, pagal kurią, kalbant apie žmogaus patyrimą, yra pabrėžiama, kad viena tiesa yra negalima. Pasirinkta pusiau struktūruoto interviu forma šiek tiek kreipė informantų pasakojimus gilėjančios analizės kryptimi, bet kartu teikė informantams laisvę pabrėžti, sureikšminti jiems svarbius ir aktualius dalykus, interpretuoti savo mintis. Tyrimo duomenys buvo apdoroti ir išanalizuoti pagal interpretacinės fenomenologinės analizės (toliau – IFA), pirmą kartą pristatytos J. A. Smith 1996 metais, principus. IFA teorinės šaknys glūdi fenomenologijoje, hermeneutikoje ir idiografijoje (Smith 2011). Šios analizės pasirinkimą lėmė tyrimo siekis suprasti ir atskleisti tyrimo dalyvių patirtį konkrečiomis Lietuvos prieglobsčio sistemos sąlygomis. Interpretacinė fenomenologinė analizė leidžia pažvelgti, kaip žmogus įprasmina savo pasaulį, pasitelkdamas interpretaciją ir savirefleksiją. Svarbu pažymėti, kad informantas pats pasirenka, ką ir kaip pabrėžti inter-

¹ Tyrimas atliktas vykdant projektą „Europos Sąjungos prieglobsčio teisyne įgyvendinimas Lietuvoje: teisinis ir sociologinis aspektai“. Projektą finansavo Europos pabėgėlių fondas. Straipsnio autorė rengė šio tyrimo koncepciją ir klausimynus, atliko duomenų analizę. Interviu atliko sociologė Nadia Chorundžij ir teisininkas Vyktintas Lydeikis. Straipsnio autorė dėkoja interviu atlikusiems kolegoms už vertingas pastabas tobulinant klausimynus ir interpretuojant duomenis.

² Tyrimo dalyvavo informantai iš dešimties šalių. Siekiant užtikrinti informantų anonimiškumą, socialiniai demografiniai duomenys straipsnyje nėra pateikiami. Tyrimas buvo atliekamas Užsieniečių registracijos centre Pabradėje, Pabradės dienos centre „Kultūrų įkalnė“, Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje, Pabėgėlių integracijos centre Kaune, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos patalpose Vilniuje ir pabėgėlių darbo patalpose ar viešose vietose. Renkantis tyrimo dalyvius, buvo vadovaujama šiais atrankos kriterijais: sutikimas dalyvauti tyrime, informantų gyvenimo Lietuvoje trukmė, lytis ir kilmės šalis. Tyrimas atliktas laikantis autonomiškumo, konfidencialumo, teisingumo ir anonimiškumo principų. Interviu vyko lietuvių, anglų ir rusų kalbomis.

viu metu (Smith 2010a). Analizės metu taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad žmogus yra nuolat veikiamas tiek išorinio pasaulio, tiek savo vidinių nuostatų, tiek ankstesnės patirties. IFA metodu detalai analizuojamas toks žmogaus pasaulis, koks jis yra matomas jo paties. Tai fenomenologinis šio metodo aspektas. O pats tyrimas suvokiamas kaip dinamiškas tyrėjo ir tyrimo dalyvio bendradarbiavimo procesas. Tai yra interpretacinė IFA dalis. „Tyrimo metu vyksta dvigubas interpretacinis procesas, kai tyrėjas siekia suvokti tyrimo dalyvius, kurie stengiasi suprasti ir įprasminti savo pasaulį“ (Smith 2010b: 10). Pažymėtina, kad IFA nesiekia rasti vienintelio atsakymo ar tiesos, o pabrėžiama tiriamųjų nuomonės svarba (Pringle ir kt. 2001).

Svarbu pasakyti, kad tyrimo rezultatai nėra tik tyrimo dalyvių pasakojimai, tai yra nauja istorija, kuri atsiranda susidūrus tyrėjų pasauliams su subjektyviais informantų pasauliais. Tyrimas atskleidžia, kaip informantai supranta savo gyvenimą Lietuvoje ir kaip jį aiškina, kokius įvykius pabrėžia ir sureiškina, nes prasmės kūrimas yra žmogaus patirties ir elgesio pagrindas.

Straipsnyje prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių patirtis Lietuvos prieglobsčio sistemoje atskleista keliomis struktūrinėmis temomis. Pirmoje straipsnio dalyje aptariama prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių gyvenimo Lietuvoje pradžia ir patirtis Užsieniečių registracijos centre Pabradėje ir jos įprasminimas, antrojeje analizuojama informantų patirtis / jos prasmė, įgyta pirmajame (Rukloje) ir antrajame (įvairiose savivaldybėse) integracijos etapuose, o trečiojoje tyrimo dalyvių patirtis Lietuvoje aptariama integracijos požiūriu. Pabaigoje pateikiamos išvados.

Pabradė: pirmasis prieglobsčio ieškančių užsieniečių (iš)gyvenimo etapas

Vienas iš tyrimo uždavinių buvo išsiaiškinti tyrimo dalyviams svarbiausią patirtį ir reikšmingus įvykius atvykus į Lietuvą. Pažymėtina, kad informantai savo gyvenimą Lietuvoje pateikė per Lietuvos prieglobsčio sistemos prizmę. Svarbiausiais gyvenimo įvykiais informantai laikė du etapus: gyvenimą Pabradėje (Užsieniečių registracijos centre) ir integraciją Rukloje (Pabėgėlių priėmimo centre ir už jo ribų).

Kalbėdami apie gyvenimo Lietuvoje pradžią, tyrimo dalyviai kryptingai stengėsi užmiršti jiems nemaloniais detales: „*tai ilga istorija ir ne tik ilga, bet ir skausminga. Sunku dairytis atgal... Apie tai nori arba tiesiog užmiršt, arba tiesiog laikyt kur nors giliai savyje.*“ (Interviu Nr. 23). Tačiau kai kurių informantų papasakotos jų gyvenimo Lietuvoje pradžios detalės yra iškalbingos. Pažymėtina, kad prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių gyvenimo Lietuvoje

pradžios patirtis ir situacijos supratimas priklauso nuo informantų pasirengimo prašyti prieglobsčio ir nuo Lietuvos pareigūnų elgesio.

Pirmu atveju, kai informantai žinojo, kur jie vyksta, ir buvo tam pasirengę (tarp tiriamųjų tokie atvejai buvo pavieniai), turėjo vizas arba sulaukė palankaus pareigūnų dėmesio, jų gyvenimo Lietuvoje pradžią galima pavadinti palyginti pozityvia: „*Vaikštinėjome kažkur iki 5 val. ryto... nuo 12 val. iki 5 val. Jau ir vaikai visi šlapi, verkė ir jau visiškai sušalo. Ir tuomet išėjome prie kažkokio kelio <...> žiūriu, stovi pasieniečiai greičiausiai, pasienio tarnyba tvora atitverta, prožektoriais apšviesta. Jie mus įleido, davė arbatos sušilti...*“ (Interviu Nr. 10). Tačiau kitais atvejais pirmasis susidūrimas su Lietuva buvo lydimas **neigiamų emocijų** – visų pirma – **baimės, neaiškumo ir nesuvokimo, kas vyksta**: „*Kai policija mane pagavo, mane surakino antrankiais, buvau toks alkanas. Afganistane tik nusikaltėlius tokiais rakina, o dabar ir mane...<...> Tada taip bijojau. Nežinojau, ką daryt. Man sakė, atvyksi į Europą, nebus jokių problemų, bet kai atvykau – negalėjau net įsivaizduot. Tai kaip kalėjimas! Kalėjimas. Negaliu niekur eiti.*“ (Interviu Nr. 27); „*Aš labai bijojau. Aš girdėjau, kad jeigu sulaiiko Baltarusijoje, tai negalėsi visą savo gyvenimą išėiti iš kalėjimo...<...> Aš nežinojau, kad esu Lietuvoje, kad Lietuvoje mus sulaukė policija...<...> Paskui mus klausinėjo. Tada porą dienų buvome kalėjime... kažkur, aš nežinau, užrakintas buvau.*“ (Interviu Nr. 16).

Lietuvos pareigūnai, vertėjai, teisininkai, kurie buvo pirmieji prieglobsčio ieškančių žmonių kelyje Lietuvoje, ir jų elgesys informantų pasakojimuose figūruoja kaip reikšmingi, turintys įtaką tolesniam informantų gyvenimui, jo detalių interpretacijoms ir savęs suvokimui. Todėl tyrimo metu buvo laikomasi nuostatos, kad informantų patirtis Lietuvoje, pradedant prieglobsčio prašytojų sulaiikimu ar pirmuoju susitikimu su Lietuvos pareigūnais, ir tai, kaip jie ją suvokia, yra svarbi tolesniems tyrimo dalyvių vertinimams ir integracijai į Lietuvos visuomenę.

Siekiant suprasti prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių gyvenimą Lietuvoje, visų pirma buvo aiškinamasi, kokius įvykius tyrimo dalyviai išskiria kaip svarbius, kokią patirtį laiko reikšminga.

Kalbėdami apie gyvenimą Pabradėje, informantai daug dėmesio skyrė išgyventos **socialinės ekonominės neteisybės** ir **žmogaus orumo pažeminimo** temai, kuri visų pirma buvo pabrėžiama nurodant fizinių ir socialinių poreikių – higienos, karšto vandens, maisto, sveikatos priežiūros, materialinės paramos – tenkinimo stoką:

- **Higiena.** „*Čiužinys buvo labai purvinas, labai purvinas, su skylėm, labai daug jų. Šiaip labai purvina, tik vienas tualetas yra centre, o žmonių ar 120, ar 100, o tualetas tik vienas ir visi ten eina. Ir narkomanai ten eina, ir normalūs žmonės ten eina.*“ (Interviu Nr. 2); „*<...> tiesiog į tualetą, atsiprašau už posakį, užėiti 5 minutėm... ir su dujokauke bus*

sunku užėti <...> virtuvėje... mūsų tikriausiai apie 100 žmonių yra, visokių tautybių... ten gamino... ir visiems yra tik viena viryklė ir ji dar tokios siaubingos būklės, ir dar tinkamai neveikia.“ (Interviu Nr. 3); „Mums buvo tiesiog šokas, kai čia atvažiavome <...> Pagalvė buvo visa kruvina. Antklodė... net pas bomžus tokių antklodžių nebūna. Mes net kelis kartus rašėme prašymus štabo vadovui, kad mums pakeistų patalynę. Ir tik po 3 mėnesių mums ją pakeitė.“ (Interviu Nr. 7); „<...> vyrai įmeta ten savo batus, savo sportbačius skalbti ir mes, matė, kad ten batai skalbėsi, įdedam paskui vaikiškus drabužius.“ (Interviu Nr. 6). Informantai reiškė didelį nepasitenkinimą higienos stoka URC, suprasdami ją kaip žmogaus orumo pažeminimą.

- **Maistas.** „Kadangi esu musulmonas, visas maistas...<...> ne halal. Tai nevalgau.“ (Interviu Nr. 19); „Mūsų, musulmonų, tikriausiai nelaiiko žmonėmis, kad mums irgi pavalgyti reikia. Viską duoda – dešrą, keptą kiaulieną, mes net į burną įkišus nevalgysime.“ (Interviu Nr. 6); „Jie žino, kad mes musulmonai... kiaulienos kotletukai, o sriuba tai grynas vanduo. <...> kad tiesiog nemirtumėm badu, pinigų nebuvo, valgėme šitą sriubą.“ (Interviu Nr. 15). Maistas URC yra viena iš reikšmingiausių ir opiausių temų, nes jis reikalingas gyvybinėms funkcijoms užtikrinti. Informantai, kurie dėl religinių įsitikinimų negali valgyti tam tikrų produktų ir tam tikru būdu pagaminamo maisto, alkdamo ir jautė didelę neteisybę savo atžvilgiu.
- **Sveikatos priežiūra.** „Leiskit man nuvykt ten, kur gydytojai suprantą <...> Juk aš negaliu numirti šitame centre <...> Nežinau aš, kur kreiptis.“ (Interviu Nr. 3); „Mano dukrai dažnai... silpnumas. Ir mes einame... net su mažais vaikais, duos tik vieną tabletę. Ir net mums... pavyzdžiui, širdį skauda, jie vieną tabletę davė ir viskas – apsiraminai, pasveikai? Aišku, kad ne.“ (Interviu Nr. 6); „Pas jį (gydytoją – aut. past.) nueisi, jis sako, gerkite daugiau vandens. Tik vandenį, viskas praeis, viskas laikui bėgant praeis. Man skauda koją, aš kelis kartus į jį kreipiausi, tai pasakė man, kad reikia daugiau vaikščioti. O nuo ko, jis negali pasakyti. Tik viena medicinos sesuo čia pas mus.“ (Interviu Nr. 7); „URC nuo visų ligų siūloma tik vienas vaistas – paracetamolis, ir viskas.“ (Interviu Nr. 4). Sveikatos priežiūros klausimai yra itin aktualūs tyrimo dalyviams. Kai kurie informantai pasakojo ir apie savo ligas, ligos istoriją prilygindami gyvenimo istorijai. Taigi nepakanama sveikatos priežiūra URC yra informantams opi tema, atskleidžianti jų patirtus sunkius išgyvenimus kilmės šalyse ir Lietuvoje.
- **Materialinė padėtis.** „35 litai per mėnesį. Tai mizeris, visiškai nieko nereiškia. Vienam kartui nusipirkti maisto produktų.“ (Interviu Nr.

1); „<...> atiduoti vaiką į darželį... Mes neturime tokių galimybių. Netgi savo pinigų neužtenka.“ (Interviu Nr. 7). Trisdešimt penkių litų pašalpą per mėnesį tyrimo dalyviai supranta kaip socialinę neteisę ir pažeminimą, tiesiogiai susijusį su patiriamu skurdu Lietuvoje.

Kita reikšminga prieglobsčio ieškantiesiems tema – **fizinis ir psichologinis nesaugumas** laukiant Pabradėje sprendimo dėl statuso. Tyrimo dalyviai kalbėjo apie URC apgyvendintųjų naudojamus narkotikus: „Jei nueini į vonią ar tualetą, gali ten pamatyti besimėtančius kruvinus švirkštus. Tikrai nekoks jausmas.“ (Interviu Nr. 22); „Gruzinai vartoja narkotikus.“ (Interviu Nr. 27); „<...> labai triukšmauja, dauguma iš jų narkomanai. Vonioje, tualetuose ten visur švirkštai. Tiesiog jie neduoda ramybės. Rėkia. Kaip taip įmanoma gyventi? Kaip įmanoma miegoti?... man Afganistano ligininėje pasakė nesinervinti.“ (Interviu Nr. 9).

Nesaugumo tema figūravo ir kalbant apie galimus **fizinio ir psichologinio smurto** atvejus URC: „Man šitame centre sulaužė du šonkaulius. <...> nepadarė jokios apžiūros, nors aš prašiau, kad padarytų nuotraukas. <...> ... vėl mane sumušė. <...> Žmonėmis jų tikrai nepavadinsi.“ (Interviu Nr. 3); „Septyni mėnesiai Pabradėje, tai aš čia niekam nepalinkėčiau, kas ten dedasi... Žmogžudystės, žinote... Prie mūsų nužudė moterį, dabar ten nužudė žmogų <...>, mums grasino, purvas, antisanitarinės sąlygos... Kitame korpuse muša žmones. Beprotybė.“ (Interviu Nr. 30); „Žmonės centre, ypač tie, kurie reguliariai vartoja narkotikus, tos būsenos, jie tiesiog bliviai nemąsto. Ir jie gali smurtaut prieš bet kurį asmenį. Ne itin mėgstu daug bendraut, bet ten, tai neįmanoma.“ (Interviu Nr. 22.); „... naudojo... narkotikus... ten viduje triukšmavo dėl to, tai pareigūnai ateidavo, sumušdavo, mušė tenai. Man ten nieko nebuvo, man normaliai buvo, iš tikrųjų.“ (Interviu Nr. 16).

Pagrindinių žmogaus poreikių užtikrinimo stokai, Pabradėje išgyvento nesaugumo patirčiai tyrimo dalyviai suteikė reikšmes, apibūdinančias tokius jų jausmus:

- **Bejėgiškumas.** „Jie viską žino, viską žino. Jie (pabėgėliai – aut. past.) girti vaikšto po koridorius, matosi, kad jie girti. Rėkauja ant apsauginio, keikiasi, labai, labai negerai kalba, bet apsauginis nieko nedaro.“ (Interviu Nr. 2); „Aš tik noriu iš čia ištrūkti, nes šitas pastatas tikrai nėra geras. Jis uždaras. Aš ne koks turistai, kad mane čia laikytų. Aš tik bėgu nuo karo <...> Mano visas gyvenimas yra vienas praradimas. Aš noriu būt saugioje vietoje.“ (Interviu Nr. 19); „<...> jokios pagalbos... nėra tikrumo, garantijos, kad gali kas nors pasikeisti į gerąją pusę.“ (Interviu Nr. 3).
- **Skriauda.** „Jaučiuosi nuskriaustas. Todėl, kad aš neturiu teisės dirbti. Žmogus, kuris nedirba, ilgai negyvena.“ (Interviu Nr. 1).
- **Neviltis.** „Man viską skauda, bet aš gi vyras, negaliu verkėti. Tiesiog labai sielą skauda, labai sielą skauda.“ (Interviu Nr. 9).

- **Pažeminimas.** „Ten tik šunims gyventi, ir tai šunys taip negyvena, kaip aš ten gyvenau.“ (Interviu Nr. 2).

Pažymėtina, kad tyrimo dalyvių pasakojimas apie savo gyvenimą Užsieniečių registracijos centre buvo orientuotas į svarbiausius **poreikius: sveikatos priežiūros, maisto (atsižvelgiant į religinius įsitikinimus), saugumo, socialinio teisingumo.** Apie kitus, ne būtiniausius, poreikius tyrėjams reikėjo klausti. Uždavus klausimą apie darbą ir darbo įgūdžių praradimą belaukiant sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo, atsakymai buvo vienareikšmiai: „Dirbti mums reikia <...> Pastatytų 2–3 mašinėles, negi gaila siuvimo mašinos.“ (Interviu Nr. 6); „Darbas pats svarbiausias dalykas <...> Aš norėčiau mokytis, bet reikia leidimo. Aš, pavyzdžiui, norėčiau išmokti vairuoti, gauti vairuotojo pažymėjimą, už savo pinigus galėčiau... bet jie man leidimo neduoda. Sako, tu negali, nes dokumentų neturi. Laikas jau 1 metai ir 2 mėnesiai (tiek laiko informantas jau yra praleidęs URC – aut. past.).“ (Interviu Nr. 2); „Aš galiu taisyti mašinas. Ir mašiną gerai vairuoti <...> kai būsiu laisvas, aš norėčiau dirbti. Nes kaip galima gyventi be darbo?“ (Interviu Nr. 9). Prieglobsčio ieškanti moteris, turinti aukštąjį išsilavinimą, teigė norinti dirbti bet kokį darbą: „Aišku, norisi, norisi dirbti, nes vis dėlto aš ne veltui mokiausi <...> aš, pavyzdžiui, pasimokyčiau dirbt kompiuteriu ir mokyčiausi... kad ir siuvėja netgi mokyčiausi. Bet kokį darbą, kurį gali moteris.“ (Interviu Nr. 6). Tyrimo dalyviai buvo įsitikinę, kad darbas yra viena svarbiausių prasmingų veiklų, kuri padeda išgyventi: atitraukia mintis nuo gyvenimo rutinos, sunkumų ir teikia materialinį saugumą. Akivaizdu, kad tiriamųjų darbo poreikis yra didelis, nes jie sutinka dirbti bet kokius darbus, nepaisydami savo išsilavinimo ir norų.

Kita tyrimo dalyviams reikšminga gyvenimo Pabradės URC tema – **procedūrinis neteisingumas**, kuris suvokiamas per santykį su pareigūnais: „Aš paprašiau prieglobsčio, o man atsakė, kad jie šito negirdėjo.“ (Interviu Nr. 8) ir advokato veiksmus arba neveikimą: „Advokatas irgi patylėjo, nieko nepasakė, negynė manęs... nors aš prašiau neatimti man laisvės ir išsiųsti mane į kokią registracijos stovyklą, kol šalies vadovybė išnagrinės mano klausimą. Aš oficialiai jiems parašysiu... Bet jie vis tiek atėmė. Nuvarė mus į kalėjimą.“ (Interviu Nr. 8). Pastarasis informantas teigė susidaręs įspūdi, kad jis yra tiesiog statistinis vienetas, kuris tuo metu turėjo būti priskirtas ne prie prieglobsčio prašytojų, bet prie nusikaltėlių. Tyrimo dalyviai pareigūnų ir vertėjų veiksmus jų atžvilgiu, kai buvo neatsižvelgiama į jų prašymus, suprato kaip neteisybę ir jautėsi bejėgiai. Įprasmindami tai, informantai kalbėjo apie žmogaus orumo žeminimą: „atėmė laisvę“, „nuvarė į kalėjimą“.

Procedūrinis neteisingumas atsiskleidė ir kitais aspektais, kuriuos pabrėžė tyrimo dalyviai:

- **Oficialaus interviu dėl prieglobsčio suteikimo nesupratimas.** Tyrimo metu uždavus klausimą apie interviu dėl prieglobsčio, tyrimo dalyvis svarstė, ar tai buvo interviu: „Ta moteris turėjo popierius, viską

į 10–12 blankų rašė. Man atrodo, tai ir buvo interviu.“ (Interviu Nr. 9); „Užduodavo klausimų, pasirodo, tai buvo interviu. O mes tokie... nesupratome, apie ką kalbama, kokie klausimai... mes to nežinojome.“ (Interviu Nr. 5).

- **Nepatenkinama oficialaus interviu atlikimo kokybė:** „Jis sakė, sakyk viską greitai, greitai. O aš ir klausiu, kodėl greitai? Aš juk irgi žmogus.“ (Interviu Nr. 2); „Mano interviu vyko ten, kur mes valgome, mūsų virtuvėlėje.“ (Interviu Nr. 7); „Jie sakė, jūs turite sutikti su viskuo, ką jums siūlo Migracijos departamentas. Turite pasirašyti. Tai aš ir pasirašau, nes neturiu pasirinkimo.“ (Interviu Nr. 19).
- **Nekokybiškos vertėjų paslaugos:** „Aš norėjau viską paaiškinti, bet jie nesuprato, ką aš jiems sakiau, nes iranėčių kalba nuo Afganistano labai skiriasi. <...> Aš turiu tą negatyvą, jis lietuviškai parašytas <...> aš nežinau, kas ten parašyta. <...> O kai kalbėjome, tai vertėjas nesuprasdavo, ką aš sakydavau.“ (Interviu Nr. 2); „Aš pasirašinėčiau nežinia ant ko. Vertėjas šnabždėjo kartais, nežinau, lyg bijotų ką nors pasakyti, nežinau... aš dar viena ausim prastai girdžiu... tai girdėjau tik jo šnabždesį, gal kas dešimtą žodį, kurį jis garsiau pasakydavo. Aš supratau juos, kai sakė, kad čia ant popierių reikia pasirašyti... taip visi daro. Ir viskas, aš pasirašydavau. Aš nė karto nemačiau, kad būtų rusiškai parašyta. Viskas lietuviškai.“ (Interviu Nr. 3).
- **URC darbuotojų negebėjimas bendrauti užsienio kalbomis:** „Centre nei seselė, nei daktaras nešnekėjo angliškai... Tai pagrindinė problema ir buvo bendravimas.“ (Interviu Nr. 22).
- **Informacijos apie prieglobsčio prašytojų teises, pagalbą ir galimybes stoka.** Paklausti, ar pakako informacijos apie teises, pagalbą ir galimybes, informantai buvo gana kategoriški: „Informacijos jokios nėra.“ (Interviu Nr. 1); „Trūksta informacijos. Viskas nuogirdomis. Vienas taip sako, kitas kitaip... Nėra taip, kad migracijos inspektorių ateitų ir paaiškintų: štai šis dokumentas, štai jūsų teisės, štai jūsų pareigos, galite naudotis tuo, tuo ir tuo, jei bus pažeidimų – galėsite kreiptis į teismą... To nebuvo.“ (Interviu Nr. 30). Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad reikiamą informaciją jie dažniausiai sužinodavo iš kitų prieglobsčio prašytojų: „Tai žinojo gyventojai... iš jų mes gaudavom informaciją.“ (Interviu Nr. 15).
- **Neleidžiama URC padėti saviems** (tautiečiams): „<...> yra vienas afganas. Aš jo nepažįstu, pirmą kartą mačiau, bet afganas kreipiasi į afganą. Jis sakė, kad jam labai šalta, ir prašė duoti kokių nors drabužių. Mes su draugu surinkome šiek tiek drabužių, paketą. Aš nuėjau pas mūsų socialinę darbuotoją ir paprašiau parašyti prašymą, kad

būtų galima perduoti tuos daiktus. Ji man prašymą parašė. Aš nuėjau su juo pas direktoriaus pavaduotoją, pasakiau jam, kokia problema, ir paprašiau padėti. Jis parašė, o apsaugos vadovas pasakė, kad negalima.“ (Interviu Nr. 1).

Kita informantams reikšminga tema, išryškėjusi tyrimo metu – **kalėjimas**. Kalėjimo metaforą tyrimo dalyviai vartojo kalbėdami apie:

- **Judėjimo apribojimą:** „Vakarais mus užrakina. Mes ką, kalėjime? Ar tai gerai?“ (Interviu Nr. 4); „Kai čia patekau, tai net nesupratau, kur aš. Vielos ant tvoros... kaip kalėjime... įspūdis lyg kalėjime, kai nužudei 20 žmonių, tai čia tave tada atvežė.“ (Interviu Nr. 2); „Visas centras – viena didelė problema. Galima apibūdinti kaip faktinį kalėjimą. Tu neturi jokios judėjimo laisvės, gali palikt centrą tik 24 valandoms.“ (Interviu Nr. 30); „Kai perkėlė į kitą pastatą, ten vis tiek kaip kalėjimas. Jei nori išeiti, sakai vienam policininkui, jis paskambina kitam policininkui, tada einame į ofisą, ten turime vėl pasirašyti. Ir taip kiekvieną kartą išeinant 1–2 valandoms. Kartais sako, negalite dabar išeiti, atekite po kelių valandų. Tai ir laukiam šaltyje valandą kitą. Galime išvykti tik 12 valandų.“ (Interviu Nr. 27); „Bet mes gyvename kalėjime. Aš nieko blogo nepadariau – kodėl čia mane laiko? Kodėl?“ (Interviu Nr. 20); „Na aišku... pati matote, visur viela. Kartais pagalvoji, kad mes kalėjime. Nes iš čia išeiti irgi nelengva. Kol įformins arba kol parūkys, arba jeigu ką nors atvežė, tai visi užsiėmę. Neaišku, du atvežė, o užimti visi. Mūsų tuo metu neišleidžia. Tai tenka laukti, kol paskirstys, o būna, kad lietus ar šiaip kur skubi. Na ir laukiam, laukiam.“ (Interviu Nr. 5).
- **Emocinę būseną:** „Nepatinka mums šita aura, labai bloga... toks jausmas, kad mes esame kalėjime.“ (Interviu Nr. 7); „Čia blogai, pavyzdžiui, galvą skauda taip, kad net norisi rėkti pro langą... arba norisi išeiti susitikti su kuo nors, ar šiaip lauke pabūti. Neleidžia, 11 valandą uždaromos durys, ir viskas.“ (Interviu Nr. 2).

Apibendrinant reikia pasakyti, kad pirmasis gyvenimo Lietuvoje etapas – gyvenimas URC Pabradėje – tyrimo dalyviams yra labai reikšmingas. Netgi kalbėdami apie gyvenimą Lietuvoje apskritai, informantai pabrėžia gyvenimo URC Pabradėje detales, gana smulkiai jas prisimena. Akivaizdu, kad gyvendami Pabradėje informantai labiausiai yra susirūpinę dėl fizinių, socialinių ir dvasinių poreikių – **mitybos, sveikatos priežiūros, saugumo, judėjimo laisvės ir žmogaus orumo** – netenkinimo. Tyrimo dalyvių pasakojimai atliepia **žmogaus teisių apsaugos** problemas: „Pati prieglobsčio esmė yra saugumas, saugi erdvė. Gyvenant tame pačiame centre su sulaikytais... tai priverčia tave jaustis labai nepatogiai.“ (Interviu Nr. 22). Interpretuodami savo patirtį, tyrimo dalyviai išsako **abejonę dėl prieglobsčio sistemos**: „Aš niekam nepadariau blogo šioje šalyje. Aš tiesiog

noriu pabėgti į saugią taikią vietą.“ (Interviu Nr. 19).

Stiprūs ir priešaringi išgyvenimai, patirti Pabradėje, yra išsakomi griežto vertinimo forma: „*Mes čia atvykom ne narkomanų pažiūrėt. Mes čia atvykome susitvarkyt savo gyvenimą.*“ (Interviu Nr. 20); „*Ten tik šunims gyventi, ir tai šunys taip negyvena, kaip aš ten gyvenau.*“ (Interviu Nr. 2); „*Va čia, Pabradėje, lageris... vos vos aš vaikštau, vos vos nueinu. Tiesiog čia nėra... jokių vitaminų, jokios pagalbos.*“ (Interviu Nr. 9). Informantai, kalbėdami apie savo gyvenimą URC, suvokia jį kaip padėtį be išeities.

Integracija: gyvenimas Rukloje ir už jos ribų

Prieglobstį gavusių užsieniečių integracija yra dvipusis procesas, kuriame dalyvauja priimančioji šalis su savo taisyklėmis, normomis ir vertybėmis ir prieglobstį gavę užsieniečiai su savo vertybėmis, kultūriniu pagrindu ir mąstysena. Tokio proceso metu ir prieglobsčio ieškantieji, ir priimančioji visuomenė siekia išsaugoti savo kultūrinį tapatumą ir turi prisitaikyti vieni prie kitų. Europos pabėgėlių ir tremtinių taryba apibrėžia integraciją kaip kaitos procesą, kuris yra ir dvipusis, ir dinamiškas, ilgalaikis ir daugiaaspektis (European Council on Refugees and Exiles 1999). Šios srities specialistai teigia, kad integracija – tai dialogu grindžiamas procesas, kuris apima naujai atvykusių asmenų ir priimančiosios visuomenės dvikryptį bendravimą ir abipusį prisitaikymą (Korac 2001), ir integracijos terminu apibūdina vyksmus, turinčius įtakos įvairių subjektų arba veikėjų susijungimui į socialinę sistemą, į visumą, t. y. bendruomenę, bendriją ar kitą darinį (Kasatkina ir Leončikas 2003). Integracijos apibrėžčių yra ne viena, todėl pažymėtina, kad prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos paslaugos priklauso nuo šalies prieglobsčio politikos ir tarptautinių susitarimų. Nors pagrindinis integracijos politikos principas turi būti orientuotas į specializuotos pagalbos ir paslaugų pabėgėliams teikimą (Žydžiūnaitė 2012: 33), šiame straipsnyje aptariamo tyrimo duomenys leidžia manyti kitaip. Tyrimo metu išklaustytos informantų istorijos, patirtys ir jų interpretacija gali padėti nustatyti Lietuvoje prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos problemas.

Paraginti papasakoti apie integraciją, prieglobstį gavę užsieniečiai visų pirma prisiminė Ruklos Pabėgėlių priėmimo centrą. Pagrindinis dalykas, kurį pabrėžė tyrimo dalyviai, kalbėdami apie gyvenimą Rukloje, – **izoliacija nuo visuomenės**. Izoliaciją informantai suvokė kaip:

- **Bendravimo stoka.** „Rukla – tai viskas. Mirties zona. Ten kai patenki, nėra jokio noro kur nors išeiti, nes ir nėra kur eiti.“ (Interviu Nr. 10); „Integracija nevyksta, nes integracija turi vykti visuomenėje, o ne miške ar kokioje nors karinėje bazėje <...> Jauties, jog esi izoliuotas nuo visuomenės, kažkur toli.“ (Interviu Nr. 23); „Rukloje taip yra, kad čia kaimas, nėra bendravimo... Lietuvių kalbą mokaisi, bet nėra kur eit.“ (Interviu Nr. 30).
- **Prasmingos veiklos stoka.** „Aš labai norėjau profesijos, nes Rukloje gyventi yra irgi labai sunku. Nieko negali daryti, tik valandą, kai mokaisi lietuvių kalbą <...>. Valgai, miegi, ir viskas.“ (Interviu Nr. 16); „Rukloje nieko per daug neveikėme. Nebuvo darbo. Buvo sporto salė, bet nieko ten gero. 6 mėnesius mus mokė lietuvių kalbos. Po 6 mėnesių daugiau niekas nevyko. Namuose praleisdavome 24 valandas. Laukėm integracijos.“ (Interviu Nr. 27).

Kaip pozityvią patirtį Rukloje tyrimo dalyviai minėjo asmeninį santykį su ten dirbančiu personalu: „Direktorius irgi labai geras. Kokios nors pagalbos reikia, aš į butą persikrausčiau, man reikėjo bute ir stalo, ir kėdės, direktoriaus paprašiau, davė ir lovą, ir viską davė.“ (Interviu Nr. 28); „Jis (direktorius – aut. past.) man asmeniškai ir kitiems žmonėms padeda tokiose situacijose. Tai yra man atnaujino integracijos procedūrą ir viską atnaujino.“ (Interviu Nr. 10).

Kalbėdami apie reikšmingiausią, jų požiūriu, tiek integracijos metu, tiek jai pasibaigus, problemą – **bedarbystę**, tyrimo dalyviai atskleidė kelias gretutines jiems aktualias temas:

- **Profesinės patirties stoka.** „Su darbais labai sunkiai sekasi, tai yra labai didelė problema. Nes baigiau aš suvirintojo... Ir nueini pas darbdavį, nueini į pokalbį, viskas lyg ir gerai praeina... Ir tau pasako: reikia su stažu. Kaip gali stažą gaut, jei tavęs niekas į darbą nepriima?“ (Interviu Nr. 28).
- **Su nelegaliu darbu susijusi diskriminacija.** „Nelegaliai tik išeina. Ir nežinai, ar gausi pinigų, ar ne. Būna, kad neduoda arba mažiau duoda, sako, ne taip dirbai... Randa priežasčių ir neduoda pinigų.“ (Interviu Nr. 28.)
- **Paramos įsidarbinant stoka.** „Visiems afganams dabar Lietuvoje problema, visi nori išvažiuot į kitą šalį ir dirbti. Darbo nėra. Jei valstybė duotų darbą afganams, visi nori dirbti... Paimi, nuvažiuoji į parduotuvę ar firmą, o ten sako: ne, tu ne lietuvis, nesupranti lietuvių kalbos, duok telefoną, paskambinsiu... Valstybė neduoda darbo. Dabar 10–15 afganų gyvena Kaune ir neturi darbo.“ (Interviu Nr. 32).
- **Negalimumas dirbti už Lietuvos ribų.** „Pagrindinė problema – negalime dirbti Šengene.“ (Interviu Nr. 24.); „Vienintelis prašymas Lietuvos

vyriausybei – leiskite mums dirbti Europoje su šitomis vizomis. Mano šeima gali likti čia – o aš dirbsiu ten. Bet Lietuva neduoda paso, neduoda normalaus pabėgėlio dokumento.“ (Interviu Nr. 27).

- **Nepalankus valstybės institucijų ir visuomenės požiūris.** „Jonavoje einu į darbo biržą, pažiūrėt darbo ar kokių nors kursų. Man sako, mes neturime darbo savo žmonėms... Kaip galime jus įdarbinti? Nėra darbo, nėra pinigų, nėra kursų... Nieko nėra.“ (Interviu Nr. 27).

Paminėti **ekonominės integracijos sunkumai** lemia:

- **Skurdą ir socialinės integracijos sunkumus.** „Aš dažnai ateidavau (į Kauno Pabėgėlių integracijos centrą – aut. past). O dabar ir taip pinigų maistui neužtenka... bet būna kartą per mėnesį, kai man reikia į ligoninę, jie sumoka... o pastaruoju metu nesumoka, todėl aš ateinu kartą per mėnesį, kai reikia į ligoninę.“ (Interviu Nr. 15).
- **Baimę dėl ateities.** „Žmonės, kurie pradirbo visą gyvenimą, gauna 500–600 litų. O aš būsiu pradirbęs tik 6 metus. Vadinasi, mano bus pati mažiausia pensija. Gausiu 500 litų ir mano žmona gaus 500 litų. Bus 1000 litų. Už butą reikės atiduoti 1000 Lt. Iš ko aš gyvensiu? <...> Dabar man viskas gerai <...> bet ateities irgi nėra.“ (Interviu Nr. 30).
- **Padėties laikinumą ir įtampą dėl materialinio nepritekliaus.** „Ir dabar mums moka tiek, kad šiek tiek užtenka gyvenimui. Ir tai vieneriems metams, kai tai pasibaigs ir nepratęs, mes nežinome, kokia bus mūsų ateitis.“ (Interviu Nr. 13). Ši įtampa atsiranda dėl to, kad gaunama nevyriausybinų organizacijų parama yra laikina.

Tyrimo metu išryškėjo dar viena tyrimo dalyviams susirūpinimą kelianti tema – **pilietinės teisės**. Pilietinių teisių tema atsispindėjo informantų teiginiuose apie **(ne)laisvę, (ne)lygiateisiškumą**: „Jeigu nesijauti laisvas, apie nieką kita negali galvoti.“ (Interviu Nr. 1); „Kad aš galėčiau jaustis visaverčiu ir lygiateisiu Lietuvos Respublikos piliečiu. Turėti dokumentus, dirbti, kad galėčiau pasinaudoti visa Lietuvos teisine baze. Tai man svarbiausia. Lietuvos ar kitos šalies, kad ir kur patekčiau, kad negulėčiau sunkia našta, o galėčiau dirbti.“ (Interviu Nr. 8). Šis aktualus informantams klausimas susijęs su emociniais išgyvenimais – **psichologinio saugumo ir ramybės stoka**. Informantas pasakojo, kad nesijaučia saugus ir ramus, nes visą laiką tenka galvoti, kaip sudurti galą su galu, kaip save išlaikyti, o jeigu norėtų kurti šeimą, viskas būtų dar sudėtingiau. Taip pat informantui kėlė nerimą tai, kad yra neaišku, ar jis gaus pilietybę po 10 metų (Interviu Nr. 12). Slegia ir nežinia dėl nuolatinio prieglobsčio termino pratęsinėjimo: „tai labai nervina. Nemalonus veiksmas, nes kiekvienais metais vis trumpėja laikotarpis mėnesiu ar 2 mėnesiais, nuo tų metų, kai man išduoda.“ (Interviu Nr. 10).

Prieglobstį gavę užsieniečiai buvo paprašyti nurodyti pagrindinius savo poreikius. Visi paminėti prieglobstį gavusių užsieniečių **poreikiai** siejasi su išsaky-

tomis problemomis:

- **Didesnis įvairios informacijos prieinamumas.** „Labiausiai reikėtų informacijos apie tai, kaip susirasti būstą, darbą, kokie yra galiojantys įstatymai, kaip prasitęsti leidimą gyventi Lietuvoje.“ (Interviu Nr. 12).
- **Galimybė mokytis.** „Aš baigiau ten 12 klasių, bet noriu tęsti mokslus.“ (Interviu Nr. 13).
- **Susijungimas su šeima.** „Labai norėčiau savo šeimą atvežti čia. Vakar mama paskambino, sako, aš nenoriu, kad tavo brolis dirbtų su karėiviais... Mama sako, atvažiuosiu pas jus į Lietuvą. Daugiau neturiu problemų, viskas man gerai su darbu ir gyvenimu. Tik problema, kai nėra šeimos čia.“ (Interviu Nr. 32); „Įtampa. Siaubingai. Siaubinga, kai nėra šeimos... mano šeši vaikai.“ (Interviu Nr. 1).
- **Bendravimo su prieglobsčio sistemoje dirbančiais asmenimis palengvinimas.** „Daug darbuotojų nešneka angliškai, o jei nešneki angliškai – kaip gali bendrauti su žmonėmis? Tai yra didelė problema. Seselės, daktarai... Galėtų būti bent jau keli apsaugos darbuotojai, kurie galėtų šnekėti angliškai, nes jei nori pasiskųsti dėl kažko, tai yra labai sunku. Jie šneka tikrai rusiškai ar lietuviškai. <...> Nes net ir socialinė darbuotoja – ji nemoka šnekėti angliškai. O ji yra socialinė darbuotoja – kaip ji gali bendrauti su žmonėmis?“ (Interviu Nr. 22).

Pažymėtina, kad tyrimo dalyviai negalėjo savo poreikių nurodyti tiksliai. Jų ir balsas, ir kalba rodė dvejonę. Remiantis informantų išsakytomis problemomis ir sureikšmintomis temomis, galima teigti, kad informantai jautėsi tarti „užburta rate“, kurį apibūdina tyrimo dalyvio pasakyti žodžiai: „Aš ir dieną, ir naktį pergyvenu. Nes dabar nedirbu, trūksta pinigų, šeima labai toli. Būsto neturiu, žmonos neturiu.“ (Interviu Nr. 13).

Analizuojant tyrimo dalyvių patirtį integracijos metu atsiskleidė dvi temos, kurias reikėtų patyrinti išsamiau. *Pirmoji tema* – Lietuvos dalyvavimas prieglobsčio prašytojų iš Maltos Respublikos perkėlimo projekte. 2006 m. LR Vyriausybė priėmė nutarimą, kuriuo, siekiant stiprinti ES valstybių narių solidarumą ir atsižvelgiant į Maltos Respublikos oficialų prašymą padėti spręsti imigrantų antplūdžio į Maltos Respubliką problemą, buvo pritarta, kad Lietuvoje būtų pradėta prieglobsčio suteikimo procedūra ne daugiau kaip 6 prieglobsčio prašytojams iš Maltos Respublikos (LR Vyriausybė 2006).

„Lietuva išreiškė susidomėjimą mano šeima <...>. Ir pasakė, mes kviečiame jus apsigyventi mūsų šalyje, ir jie prižadėjo tiek daug dalykų. Galėsite dirbti šitą ir aną... Bet tada atvykus teko susidurti su realybe, kuri buvo visiškai kitokia, nei mums pažadėta...<...>. Dar nebuvo priimtas sprendimas dėl mūsų. Todėl mūsų nenugabeno į visuomenę, kurioje galėtumėm jaustis saugiai, mus nugabeno į Pabradę. Ir su mumis elgėsi, lyg būtumėm

atvykę nelegaliai, tikrino mūsų daiktus, apklausinėjo...<...>. Mačiau pačią pirmą žiemą savo gyvenime, sniegą ir taip toliau. Buvome nepasirengę. Ir migracija – jie nebuvo pasiruošę mus priimti. Net nežinojome, kaip apsirengti, ir niekas mums nepadėjo šiuo klausimu...<...> Nebuvo net paruoštas kambarys su lovomis. Buvo žiema. Du vyrai turėjo eiti į kitą pastatą ir atnešti mums čiužinius. O lauke taip šalta, ir mes nepasiruošę. Reikėjo dar paruošti kambarį... Po vidurnakčio, antrą valandą nakties. <...> asmenys, kurie mus priėmė, du pareigūnai – vyras ir moteris – jie nekalbėjo angliškai. Tai...<...> per tas dvi savaites, kurias mes praleidome Pabradėje, mes norėjome būti sugrąžinti atgal, iš kur atkeliavome. Tada mes streikavome, nevalgėme, gyvenome kambariuose su išdaužtais stiklais ir šaltyje.“ (Interviu Nr. 23).

„Pašnekėjau su viena moterim telefonu, ji sakė – gerai... čia. Tai ir atvykau. Ir atvykus mane apėmė stresas...<...>. Jie žadėjo, kai pradėsime, gausim 300 eurų vienam žmogui. <...> Dabar gaunam 60 eurų... Prieš tai pažadėjo, kad kai jau būsime išėję, jie mums duos išmokas, už kurias galėsime nuomotis butą. Bet kitus aštuonis mėnesius mes, matyt, gyvensime šitame centre. Dabar sako, kad duos 120 litų penkiolikai dienų. Aš nelaiminga čia.“ (Interviu Nr. 31).

Prieglobsčio prašytojai iš Maltos Respublikos buvo perkelti nepalankiu jiems tiek metų laiku – žiemą, tiek paros laiku – naktį. Šie tyrimo dalyviai iki tol gyveno kitoje klimato juostoje, nebuvo susidūrę su šalčiu. Savo kilmės šalyse jie buvo patyrę itin didelius išgyvenimus, todėl jiems buvo būtina tiek psichologinė, tiek medicininė, tiek socialinė kvalifikuota pagalba, kurios jie Lietuvoje negavo. Nebuvo užtikrintos ir tinkamos priėmimo sąlygos. Sutikdami vykti į Lietuvą jie turėjo tik labai nedaug informacijos apie juos kviečiančią šalį. Be to, nebuvo atsižvelgta į tai, kad Lietuvos gyventojai yra nepakantūs kitos rasės žmonėms, todėl prieglobsčio prašytojų iš Afrikos šalių, atvykstančių iš Maltos Respublikos, gyvenimas ir integracija Lietuvoje gali būti sunki. Šie pavyzdžiai rodo Lietuvos **prieglobsčio sistemos neįtakumą** sudėtingais prieglobsčio suteikimo atvejais, kada reikia ne bendros, o specializuotos ir kvalifikuotos pagalbos.

Antroji tema – vienišų jaunų afganistaniečių padėtis.

„Integracija daugeliui vienišų žmonių yra skiriama tik vieneriems metams. Pavyzdžiui, daugeliui afganistaniečių. Po vienerių metų – integracija baigta. Ir tada jau esi pats už save atsakingas. Turi susirast darbą, ką valgyti, tai tavo problema. Ir tai yra didelė problema. Ir dabar vienas žmogus su manimi gyvena, kuriam baigėsi integracija, kuris moka lietuvių kalbą... Jis eina ieškot darbo ir niekaip jo nesuranda. Jei randi darbą, gauni 1 000 litų. Kaip galima už 1 000 litų susimokėt už butą ir dar turėti pavalgyti? Problema. Didelė problema <...>. Jaučiuosi vieni-

šas. *Aš nerandu savo kelio. Ką daryt? Negaliu surast kelio. Dabar vis dar mokausi vairuoti, gal kai baigsiu vairuoti ir gausiu teises, tada kas nors pasikeis, rasiu kokį darbą. Bet dabar tiesiog galvoju apie viską. Visą pabandžiau, bet kol kas niekas neveikia.*“ (Interviu Nr. 27).

Jaunų afganistaniečių tyrimo metu papasakotos istorijos išsiskyrė iš kitų informantų istorijų. Savo pasakojimuose šie tyrimo dalyviai patys pabrėžė savo socialinio pažeidžiamumo aspektus: *tai neturintys šeimų, profesinė prasme aktyvūs, tačiau nerandantys darbo arba mažai uždirbantys žmonės*. Kaip reikšmingiausias jiems interviu metu išryškėjo šios temos: *padėties beviltiškumas, nenaujingo žmogaus jausmas, per trumpas integracijos paramos laikas*. Tai rodo, kad parama integracijos metu turėtų būti specializuota, atsižvelgiant į atskirų socialinių grupių ar asmenų situaciją ir poreikius.

Išgyventos Lietuvoje patirties aptarimas integracijos požiūriu

Trečiasis skyrius yra skirtas jau minėtai „užburto rato“, kurį išgyvena Lietuvoje prieglobsčio ieškantys ir prieglobstį gavę užsieniečiai, rekonstrukcijai. Šią metaforą pripildysime tyrimo dalyvių patyrimu ir įrėminsime Ager ir Strang (2008) integracijos schema, kuria galima įvertinti integracijos procesą: individo lygiu, grupės, kiekybiniu ir kokybiniu aspektais. Šios schemos kontekste naudojama integracijos samprata yra susijusi su individų padėtimi socialinėje visuomenės organizacijoje. Pasak autorių (Ager, Strang 2008: 170), integracijos struktūrą sudaro keturi pagrindiniai lygmenys: 1) *integracijos priemonės* (įsidarbinimo, švietimo, būsto, sveikatos apsaugos sritys); 2) *socialiniai ryšiai*, kurie apima socialinius ryšius etninėje bendruomenėje, draugystės ryšius su kitomis bendruomenėmis, socialinius ryšius su institucijomis, kurios teikia valstybines ir vietinio ar savivaldos lygmens paslaugas; 3) *integraciją lengvinantys veiksniai*, kurie apima kalbos ir kultūros žinias, stabilumą ir saugumą; 4) *pamatinis lygmuo*, kuris apima teises ir pilietybę. Toliau prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių patirtis Lietuvoje aptariama šių keturių integracijos lygmenų požiūriu.

Apibendrinant tyrimo dalyvių pasakojimus pažymėtina:

1) *Integracijos priemonių* – galimybės įsidarbinti, švietimo, būsto, sveikatos apsaugos – požiūriu tyrimo dalyviai patyrė **socialinį ir ekonominį neteisingumą, žmogaus orumo pažeminimą, bejėgiškumą ir skurdą**. Ši patirtis lėmė informantų abejojimą savo gebėjimais ir netgi savimi kaip žmogumi: „*Tas, kas nedirba, yra nelaiikytinas žmogumi. Daug galvoju, išgyvenu, kodėl neturiu darbo. Sėdžiu čia kaip tinginys. Ir laukiu kažko, kas man kažką duos. Aš iš prigimties nesu toks žmogus, aš nieko nelaukiau, aš pats sau dirbau. Aš čia ne dėl laimės atvažiuavau, o bėgau iš savo*

šalies, nes man ten pavojinga gyventi.<...> Aš nenoriu pabėgti, aš noriu čia normaliai gyventi kaip ir kiti žmonės. Žmogiškai – aš taip norėčiau gyventi.“ (Interviu Nr. 9); „Mes čia... antrarūšiai žmonės, gal trečiarūšiai. Atėjūnai.“ (Interviu Nr. 8).

2) Tyrimo dalyvių patirtį *socialinių ryšių* srityje, bendraujant su institucijomis, kurios teikia socialines paslaugas, galima įvardyti kaip **negatyvią ir diskriminacinę**: „Aišku, kad svetima, kokia aš sava. Nes ir... ir žvilgsniai... ir netgi, kad ir kur nueitum, netgi į tą pačią ligoninę, su tavimi ne taip elgiamasi.“ (Interviu Nr. 15); „Aišku, jautiesi čia kaip kitoks. Bet aš stengiuosi tiesiog pamiršti tą gyvenimą, kuris buvo anksčiau, kad sunku man buvo, kad pabėgau. Aš noriu priprasti prie lietuvių tautybės ir bendrauti normaliai, ir nenoriu apie tai, kas buvo anksčiau, kai man grasino... Bet matosi, jaučiasi, kad esu kitoks.“ (Interviu Nr. 6); „Aš nusipirkau kompiuterį <...> ir įsivaizduokite, man pakišo kompiuterį su defektais. Kitą dieną mes nuėjome su tuo kompiuteriu... jie iškvietė policiją... eikit iš čia, čigonai, tyčiojosi iš mūsų. Paskui aš nuėjau į policiją, parašiau pareiškimą dėl policininko, kuris įžeidė mano vyrą. Jis sakė, eik lauk <...>. Aš parašiau pareiškimą, bet jie parašė man atsakymą, kad jūsų teisės nebuvo pažeistos. Aš paskui paskambinau į Raudonąją Kryžių, advokatui. Jis paskambino, tik tada šita problema išsprendė.“ (Interviu Nr. 15); „Yra net žmonių, kurie, na... jeigu jūs pabėgėliai, tai jie priima tiesiog lyg mes nebūtume žmonės. (Interviu Nr. 7).

Pažymėtina, kad tyrimo dalyviai jaučiasi svetimi Lietuvoje. Šis jausmas kyla iš patirties, įgytos bendraujant ligoninėse, policijoje, parduotuvėse ir kitose vietose. Taigi tyrimo dalyviai supranta save kaip pašaliečius Lietuvoje. „Individas, įgydamas patirties, socialiniais simboliais susidaro savo paties sampratą, kuriai įtaką daro interpretacijos, jam pačiam primestos kitų“ (Dobryninas, Sakalauskas, Žilinskienė 2008: 125, cit. pagal Kunz, 174).

3) Lietuvių kalbai, vieninteliu *integraciją lengvinančiam* veiksniumi, tyrimo dalyviai teikė daug reikšmės. Mokėdami lietuvių kalbą jie jaučiasi tvirčiau, geba susikalbėti įvairiose institucijose, lengviau įsidarbina. Tačiau informantų patirtį A. Ager ir A. Strang išskirtais saugumo ir stabilumo atžvilgiais galima įvardyti kaip neigiamą. Tyrimo dalyviai kalbėjo apie patiriamą **psichologinį ir fizinį nesaugumą**, savo padėties ir gyvenimo nestabilumą, visų pirma dėl nuolatinio prieglobsčio suteikimo termino pratęsinėjimo: „Tai labai nervina. Nemalonus veiksmas, nes kiekvienais metais vis trumpėja laikotarpis mėnesiu ar 2 mėnesiais, nuo tų metų, kai man išduoda. Ir nežinau, kuo tai pasibaigs. Ir tai labai neigiamai paveikia visą šeimą. Nes mano susinervinimas, žmonos nervingumas, visa tai atsiliepia vaikams. Padarytų taip, kad nenervintų mūsų.“ (Interviu Nr. 10); Už esamą saugumą informantas dėkoja taip: „<...> ir už tai ačiū, ir už tai ačiū, tai geriau nei talibai. Normaliai čia...“ (Interviu Nr. 9). Tokią situaciją kai kurie autoriai vadina psichologiniu kalėjimu (Barmaki 2009), kai jų (pabėgėlių) kelionė neturi pabaigos, kol jos tikslas yra neaiškus. Bet kokia viešnage ir sprendimai yra laikini. „Kai atvyksta į šalį, jie

yra apgyvendinami getuose ar pabėgėlių stovyklose, iš kurių neturi teisės išvykti. Jie juda, jeigu išvis juda, arba į kitą stovyklą, arba į kalėjimus“ (Bauman 1998: 106).

4) Tyrimo dalyviai savo patirtį *teisių ir pilietybės* klausimais tyrimo metu išreiškė **(ne)laisvės ir (ne)lygiateisiškumo** metaforomis: „*Esi lyg koks nusikaltėlis kalėjime. Jauties, lyg tavo teisės yra trypiamos. Neturi laisvės.*“ (Interviu Nr. 22).

Taigi tiek stabilumo ir saugumo, tiek teisių ir pilietybės požiūriu tyrimo dalyviai jautėsi **įkalinti**. Šia metafora jie reiškė informacijos apie teises ir galimybes stoką, judėjimo ribojimą, procedūrinį neteisingumą, rodantį nepagarbą žmogaus teisėms.

Apibendrinant galima teigti, kad prieglobsčio ieškantis žmogus įsukamas į „užburto ratą“ – belaukdamas sprendimo dėl statuso suteikimo ir jau gavęs jį patiria ilgą institucinį režimą, o kartu ir izoliaciją nuo visuomenės, materialinį nepriteklių, nedarbą, ekonominį nestabilumą, sumenksta jo profesiniai įgūdžiai; ši patirtis gali būti įvardijama kaip „išvirkščioji“ socialinio kapitalo pusė (Beresnevičiūtė 2005: 33). Prieglobsčio prašytojai ir prieglobstį gavę užsieniečiai Lietuvoje tampa nenaudingais (nekuriančiais jokio produkto) ir nepageidaujamais žmonėmis, o, kaip teigia Z. Bauman, būdami nepageidaujami jie tampa stigmatizacijos, baimės ir kriminalizacijos objektais (Bauman 2005: 69). „Užburto rato“ kontekste sėkminga integracija tampa neįmanoma.

Išvados

Prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių (iš)gyvenimo Lietuvoje – Pabradėje, Užsieniečių registracijos centre, ir vėlesniu, integracijos, laikotarpiu Rukloje, Pabėgėlių priėmimo centre, taip pat kitur – patirties analizė, atlikta vadovaujantis Ager ir Strang integracijos schema, atskleidė, kad tyrimo dalyvių pasakojimuose vyrauja stiprus institucinis patyrimas: (iš)gyvenimas Užsieniečių registracijos centre ir gyvenimas „integracijoje“ Pabėgėlių priėmimo centre ir už jo ribų. Galima teigti, kad prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių gyvenimas yra labai priklausomas nuo prieglobsčio sistemoje veikiančių institucijų ir stigmatizuotas, o patiriama izoliacija, galiomybių apribojimas ir socialinė atskirtis naikina socialinius išteklius.

Pažymėtina, kad Lietuvoje prieglobsčio ieškantys ir prieglobstį gavę užsieniečiai patiria nevisaverčio, nenaudingo, nepageidaujamo pašaliečio, turinčio ribotas žmogaus teises, psichologiškai ir geografiškai įkalinto ar priklausomo žmogaus gyvenimą. Tokia patirtis slopina iniciatyvą kaupti socialinį kapitalą ir sėkmingai integracijai palieka *nedaug šansų*.

Literatūra

- Ager A., Strang A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21 (2), p. 166–191.
- Barmaki R. (2009). Criminals/Refugees in the Age of Welfareless States: Zygmunt Bauman on Ethnicity, Asylum and the new 'Criminal'. *International Journal of Criminology and Sociological Theory*, 2 (1), p. 251–266.
- Bartkevičienė A. (2012). Migracijos fenomenas: sąvokos, priežastys, formos, tendencijos socialinio darbo kontekste. Bartkevičienė A., Bubnys R. *Socialinis darbas su prieglobstį gavusiais užsieniečiais*. Kaunas: UAB „Indigo print“.
- Bartkevičienė A., Raudeliūnaitė R. (2012). Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos problemos Lietuvoje. *Socialinis darbas*, 11 (1), p. 105–118.
- Bartušienė D. (2011). *Prieglobsčio etnografija: pabėgėlių sveikatos priežiūros patirtys Lietuvoje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, sociologija. Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas.
- Bauman Z. (1998). *Globalization: The Human Consequences*. New York: Columbia University Press.
- Bauman Z. (2005). *Liquid Life*. Malden, MA: Polity Press.
- Beresnevičiūtė V. (2005). Etninių grupių socialinės integracijos dimensijos šiuolaikiniėje Lietuvos visuomenėje. *Etniškumo studijos*, p. 1–182.
- Dobryninas A., Sakalauskas G., Žilinskienė L. (2008). *Kriminologijos teorijos*, Vilnius: Eugrimas.
- Kasatkina N., Leončikas T. (2003). *Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga*. Vilnius: Eugrimas.
- Korac M. (2001). Cross-Ethnic, Self-Reception System, and Functional Integration of Refugees from the Former Yugoslavia in Rome. *Journal of International Migration and Integration* 2 (1), p. 1–26.
- Moore W. H., Shellman S. M. (2007). Whither Will They Go? A Global Study of Refugees' Destinations, 1965–1995. *International Studies Quarterly*, 51, p. 811–834.
- Pabėgėlių įvaizdis respublikinėje ir regioninėje spaudoje* (2009). Vilnius: Lietuvos vartotojų institutas.
- Prieglobsčio sistema Lietuvoje: situacija ir problematika* (2010). Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija.
- Pringle J., Drummond J., McLafferty E., Hendry C. (2011). Interpretative Phenomenological Analysis: A Discussion and Critique. *Nurse Researcher*, 18 (3), p. 20–24.
- Reprezentatyvus sociologinis visuomenės nuomonės tyrimas apie pabėgėlius* (2009). Vilnius: Lietuvos vartotojų institutas.
- Smith J. A. (1996). Beyond the divide between cognition and discourse: Using interpretative phenomenological analysis in health psychology. *Psychology & Health*, 11, p. 261–271.
- Smith J. A. (2010). Interpretative Phenomenological Analysis: A Reply to Amedeo Giorgi. *Existential Analysis*, 21 (2), p. 186–192.
- Smith J. A. (2011). Evaluating the Contribution of Interpretative Phenomenological

- Analysis. *Health Psychology Review*, 5 (1), p. 9–27.
- Sociologinis prieglobstį gavusių užsieniečių nuomonės tyrimas* (2009). Vilnius: Lietuvos vartotojų institutas.
- United Nations High Commissioner for Refugees Global Trends 2011. A Year of Crises.* (2012). <http://www.unhcr.org/statistics>.
- Užkurienė O. (2008). *Prieglobstį gavusių užsieniečių moterų patirtys*. Magistro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai efektyvumo įvertinimas* (2007). Tyrimo ataskaita. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas; Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras.
- Visuomenės nuostatos Lietuvoje gyvenančių etninių grupių ir į Lietuvą atvykstančių imigrantų atžvilgiu 2012 m.* (2012). *Etniškumo studijos*, 1–2, p. 224–236.
- Zaleckienė I., Banevičienė J. (2004). Pabėgėlių socioedukacinių poreikių tenkinimo galimybės Lietuvoje. *Socialinis darbas*, 3 (2), p. 90–105.
- Žibas K. (2008). Lietuvoje prieglobstį gavusių užsieniečių socialinių išteklių analizė. *Etniškumo studijos*, 1–2, p. 117–145.
- Žydžiūnaitė V. (2012). *Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos vertinimo modelis (įrankis)*. Vilnius: Sorre.

Dokumentai

- Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2011 m.* (2011). Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. <http://www.migracija.lt/index.php?-725829225>
- Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2012 m.* (2012). Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. <http://www.migracija.lt/index.php?-725829225>
- Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2013 m. sausio mėn.* (2013). Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. <http://www.migracija.lt/index.php?-725829225>
- Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2013 m. vasario mėn.* (2013). Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. <http://www.migracija.lt/index.php?-725829225>
- European Council on Refugees and Exiles (1999). *Policy on Integration*.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 1183 *Dėl prieglobsčio prašytojų iš Maltos Respublikos*.
- Ministras D. A. Barauskas susitiko su JTVPK atstove Baltijos ir Šiaurės šalims P. P. Phiri (2013). Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. <http://www.vrm.lt/go.php/lit/Ministras-D-A-Barauskas-susitiko-su-JTVPK-atstove-Baltijos-ir-Siaures-salims-P-P-Phiri/6>

Survival in Lithuania: the experiences of asylum-seekers and foreigners granted asylum

Jolanta Aleknevičienė

INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES, LITHUANIAN SOCIAL RESEARCH CENTRE, VILNIUS

STRATEGIC RESEARCH CENTRE, THE GENERAL JONAS ŽEMAITIS MILITARY ACADEMY OF LITHUANIA,
VILNIUS

SUMMARY: The article examines the experiences of asylum-seekers and foreigners that are granted asylum in Lithuania. Qualitative research, that was conducted to determine the experiences of the asylum seeking foreigners and those that were granted it as a part of the Lithuanian asylum system, and to determine how they make sense of their experiences/survival and how these experiences affect their integration. The results of the research were processed and analysed by making use of the principles of the interpretative phenomenological analysis. The structural themes of the experiences of asylum-seekers and asylum granted foreigners in the Lithuanian asylum system are revealed in the article: the beginning of life in Lithuania of the asylum-seekers and asylum granted foreigners and their experiences at the Pabradė Foreigners' Registration Centre as well as what sense those people make of their experiences; the experiences/their meanings encountered by the interviewees during the first (at Rukla) and second (in various municipalities) stages of the integration are analysed; the experience the research participants had to undergo is examined in the context of integration. Finally, it is stated that the lives of asylum-seekers and asylum granted foreigners in Lithuania depend greatly on the institutions that operate within the asylum system, that they experience stigmatisation, and that their experiences could be called the 'wrong side' of social capital: resulting in isolation, restricted opportunities and social exclusion. It is stated that asylum-seekers and asylum granted foreigners in Lithuania experience the life of an underprivileged, useless, undesirable stranger with the restricted human rights, the sense of imprisonment (psychologically and geographically) and dependence, and that this kind of experience leaves practically no chance for successful integration.

KEY WORDS: ASYLUM SEEKERS, ASYLUM GRANTED FOREIGNERS, EXPERIENCES, INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS.